

NEZABORAVNIK

Petar
VOJINOVIĆ

Petar Vojinović. Rođen 1908. godine u selu Slatina, opština Sanski Most. Pre rata oficir u bivšoj jugoslovenskoj vojsci. U prvim danima oružanog ustanka bio komandant Prvog krajiškog partizanskog odreda, zatim komandant Šeste krajiške NOV brigade i zamenik komandanta Četvrte krajiške udarne divizije. Posle rata komandant Školskog inženjerskog centra u Karlovcu, zamenik komandanta Skopske armijske oblasti i komandant Beograda. Umro pre sedam godina, u Beogradu, a po želji sahranjen u rodnoj Slatini.

Beogradu, a posle i kao oficira. Uvek je svoje ljude voleo i pomagao, a u Slatinu bi često na vraćao.

— Znam ga od malih nogu, davno smo se pobratimili. Em lep kao oficir, em visok, em ozbiljan — čovek rođen za vođu. Nekoliko dana pre ustanka naroda i narodnosti Bosne i Hercegovine radio sam na pošti u Sanskom Mostu, i dobih za žandarmeriju telefonski poziv, da se Petar živ ili mrtav uhvati. Ja sav pretrnuh, Kad eto ti njega, kazujem mu u potaji šta mu se sprema, a on odmahuje rukom i veli: »Za mene ne brini, naše vreme dolazi«. Na prevaru su ga jedan dan, ipak, uhvatili, ali su trađan ga oslobodiše. Reče mi, vidiš, Ibro, da naša vremena dolaze — tako priča o svom saborcu Ibro Šehić, iz Budimlić Japre, koji mu je bio pobratim.

Strateg bez premca

Ilija Marčetić, nešto mlađi od Petrovih školskih drugova, ovako je kazivao:

— Pitate kako autoritativan? Pa, evo, vidite, čim su počele pripreme za ustanak i borba za oslobođenje, Vojinovića kući su počeli dolaziti ljudi iz više podgrmečkih sela, traže Petra, da pitaju šta će i kako će, jer su na pomolu zla vremena. A on mudro i odrešito savetuje: »Čuvajte oružje koje imate ne dozvolite da vam ga ustaše oduzmu, držite se šume, valja se boriti... I ljudi su ga slušali. I ustaše su tražili mišiju rupu, kada su opazili da se Petar i njegovi drugovi nalaze u blizini njihovih postaja i garnizona. Dođu oni tako jednog dana pred kuću Vojinovića i pitaju gde je Petar. A on, onako visok, u košulji kratkih rukava, izlazi, pa viče: »Ko ste vi? Šta hoćete? Kakva ste vi vojska koja ni pozdravljati ne zna?!« A oni, bogami, ni da progovore.

U prvi mah, nama se činilo da je nepristu pačan i vrlo oštar. Uz to, kao vojnik, bio je veoma hrabar i pokretljiv. Nije onda nikakvo čudo što je odlučeno da preuzme komandu u Prvom krajiškom partizanskom odred. U svim borbama koje smo vodili pod njegovom komandom, mi smo, može se sa sigurnošću reći, pobeđivali. Tako je bilo za vreme velike neprijateljske ofanzive na Grmeč 1943. godine, kada je trebalo voditi natchovečansku borbu s Nemcima, ustašama i četnicima, a istovremeno spasavati na hiljade izbeglica iz Banije, Korduna i Bosanske krajine. Jedna od najvećih akcija je svakako i borba za oslobođenje Travnička, u kojoj je likvidirano nekoliko stotina neprijateljskih vojnika i zaplenjene ogromne količine ratnog materijala.

Petar Vojinović je bio pravi majstor u kombinovanju akcija, a često je i u borbi bio u prvim redovima. Za njegovo ime vezano je ostvarivanje mnogih taktičkih zamisli o likvidaciji nemalog broja neprijateljskih uporišta — isti ču njegovi saborci i drugovi: Dimitrije Bajalica, Boško Siljegović, Vojo Todorović...

Ponos i tuga saboraca

Na seoskom groblju, ispod žitnih polja, odo klepuca pogled na mrgodni Grmeč i starije grmečke šume, povetarac mltuje lica onih koji su došli na »videnje« sa svojim komandantom Petrom. Govori se o njemu, iskrsavaju slike iz prošlosti, kazuju saborci i znaju da je sve malo rečeno, jer priče o velikim ljudima koji su potekli iz naroda i ostali mu privrženi do poslednjeg daha, ne mogu se lako ni ispričati. Ali i u malom detalju ponekad se odslikava ličnost. Ispunila se poslednja želja Petra Vojinovića, da se vrati i zauvek ostane baš ovde gde je za počelo njegovo detinjstvo — pod obronke legendarnog Grmeča, koji je veoma voleo, u kome je vojevao — i sam postajao legenda.

Mladen MUTIĆ

Čovek od reči i dela

Slatina u srcu opevanog Podgrmečja. Se lo rasuto po čuvcima, iz zelenila izbijaju crveni krovovi, voće ponelo, pšenica u jeku žetve, vrhovi mrgodnog Grmeča se naziru u plavetnilu neba. Meštani nam pričaju: kada su lekari Vojno medicinske akademije pre sedam godina pitali general-majora Petra Vojinovića šta najviše želi, odgovorio im je kako želi da izade iz bolnice i da se vrati u rodnu Slatinu.

Nedelja. Prva posle julske svečanosti. Od ranog jutra u Slatini je više ljudi, žena i dece nego u nekim prazničnim prilikama. Najživlje je u prostranom dvorištu porodične kuće Vojinovića. Svi potom odlaze na seosko groblje, razgledaju spomenik sa imenom Petra Vojinovića. Govore tiho, jer došli su na posmrtno »videnje« sa svojim generalom, kojeg su sahranili ovde pre sedam godina, po velikom nevremenu. Kao i tada, i ovog julske dana dostojanstveni su u svojoj tuži.

Sedam godine je prohujalo od smrti general-majora Petra Vojinovića, a ovde o njemu govore kao da je živ. Njegovi drugovi i saborci rado ga se sećaju — iz godina detinjstva i vremena rata. Sećaju se kada je ovde išao u osnovnu školu, kao predratnog oficira, kasnije kao organizatora ustanka u Podgrmečju, pa kao sposobnog komandanta odreda, brigade i zamenika komandanta Četvrte krajiške divizije, čiju je smotru izvršio drug Tito januara 1943. godine. O tome govori njegov drug i saborac, narodni heroj Boško Siljegović. Reći odzvanjaju na malom seoskom groblju. Ne može se jedan život sabiti u kratak i prigodan govor, ali mnogo toga se razaznaje, jer Petar Vojinović je poznat u narodu i partizanskoj vojsci kao smeo i energičan komandant.

Nije znao za poraz

— Potekao je — slušamo heroja Siljegovića — iz velike i čestite porodice. Čim je završio osnovnu školu odlazi u Sarajevo, konkuriše u Podoficirskoj školi, a kasnije u Školi rezervnih oficira, gde ostaje kao aktivan oficir — bivše jugoslovenske vojske. Pametan i ambiciozan, želi dalje: uspeva da postane oficir, što je bilo ravno podvigu u ono vreme. Službuje po celoj Jugoslaviji, ali ne zaboravlja da navratu u rodnu Slatinu i Podgrmeč. Rat je dočekao na granici domovine. Ne sluša naredenje o predaji i kapitulaciji, nego usamljen, ali ne i izgubljen, napušten, ali ne i nemoćan; mudriji i zreliji koliko to može da da čoveku; puteva, čiji izgubljeni rat; kao gorski vuk, bez puteva, mostova, bez vidna dana, on teži da što pre stigne u rodnu Slatinu. Za razliku od mnogih oficira bivše jugoslovenske vojske, on od prvog dana zna gde mu je mesto. Od 30. jula 1941. godine Petar Vojinović postaje vojnik revolucije. U prvim danima oružane borbe postaje komandir, komandant Titovih četa, brigada i

divizija. Kasnije je često govorio kako je sretan što je njegov Podgrmeč od prvog dana bio i ostao na strani narodnooslobodilačke borbe i revolucije. Ali, nije volio da se pominje kako je on bio jedan od vođa ustanka.

O bitkama u kojima je učestvovao i koje je, zahvaljujući znanju i smelosti, najčešće dobio, ispevane su brojne pesme, uz gusle i kolo momačko i devojačko. Ali i o posleratnom putu visokog vojnog starešine, koji je poslednju vojnu dužnost obavljao kao komandant grada Beograda — kazuje Boško Siljegović.

Mada je Petrov put, podgrmečkom narodu i svim njegovim drugovima što su na »videnje« došli sa svih strana, dobro poznat, oni ponovo slušaju ta kazivanja sa najvećom pažnjom, kao ljudi koji mogu često da slušaju najdražu im melodiju, tražeći u njoj ponovo neki novi zvuk i novu lepotu. I nije čudo što su se zacaklile mnoge oči i što je ratni komesar Dimitrije Bajalica uglas zaplakao.

Rođen za vođu

O Petru Vojinoviću govore i njegov školski drug, sedamdesetogodišnjak Petar Vuko vić:

— Kakav je čovek bio Petar? Negde 1916. godine išli smo zajedno u osnovnu školu. Učitelj nam je bio neki Ostoja Milinović. Petra je, čini mi se, najviše voleo, jer je bio najpametniji, a bogami i naočit dečak, autoritativan. Njemu je poveravao šibu da nas istuče ako pogrešimo, ali on to nikada nije činio, samo bi nas pogledao. I tako prođe naše detinjstvo i školske godine. On se odlučio: jednog dana iz kuće je uzio pola kruha napisavši ceduljicu ocu: »Ja odoh trbuhom za kruhom«, i ostavio je na vidnom mestu, zataknutu za tamburicu. Sreć sam ga nešto kasnije, kao podoficira u

